ISSN -2583-147X(P), Vol.- 8, Issue No. V, August 2022
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

କବି ସନ୍ତୋଷ କୁମାରଙ୍କ 'ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି' : ନୀଳାଭ ସ୍ଥିତିବାଦର ଏକ ସାଙ୍କେତିକ ପରିପ୍ରକାଶ

ଡକ୍ଟର ମଧୁଛନ୍ଦା ନାୟକ

"Poetry is the establishment of being by means of the word". — (Martin Heidegger)

ସ୍ଥିତିବାଦ ଓ ମୃତ୍ୟୁଚେତନାର ସଂପର୍କ ଖୁବ୍ ଘନିଷ୍ଠ ଓ ବଳିଷ୍ଠ । ସାଧାରଣତଃ ସ୍ଥିତିବାଦ ସହ ମୃତ୍ୟୁଚେତନାର ସଂପର୍କ ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ ବା ସାଧାରଣରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏକ ଉନ୍ନତ ବା ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତରରେ ଏହାର ରୂପରେଖ ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ । ଏ ଦୁଇ ଚେତନା ପରସ୍ପର କେବଳ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ ଚାଲନ୍ତି ନାହିଁ ଅଧିକନ୍ତୁ ଏ ଦୁହେଁ ଏକତ୍ର ହୋଇଯାଆନ୍ତି, ଏକାକାର ହୋଇଯାଆନ୍ତି ଓ ଆପଣା ଆପଣାର ସ୍ଥିତିକୁ ହଜାଇ ପାରସ୍ପରିକ ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ଆପଣାର ସ୍ଥିତିକୁ ଦୃଢ଼ତଃ ଜାହିର୍ କରନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁ ଏକ ନୀଳାଭ ଏବଂ ଶାଶ୍ୱତ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଏହା ସହ ସ୍ଥିତିବାଦର ଚୁକ୍ତି ଅର୍ଥ ନିଜର ସ୍ଥିତିକୁ ସର୍ବାବସ୍ଥାରେ, ସର୍ବକାଳ, ସ୍ଥାନ, ପାତ୍ର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଲୋକବାଦୀ ସ୍ରଷ୍ଟା ହିଁ ଏହିକଥା ଚିନ୍ତା କରିପାରେ । ଯେପରି ଏଲିଅଟ୍‌ଙ୍କ ୱେଷ୍ଟ୍‌ଲାଣ୍ଡ୍‌ରେ ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ଲହରୀ ଓ ଭଗ୍ନାଂଶ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ପରିମେୟ ରୂପ ଉଙ୍କିମାରିଥାଏ, ଅନୁରୂପ ଭାବେ କବି ଶ୍ରୀ ନାୟକ ଏଠାରେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଆପଣା ପିଠିରେ ଅସ୍ମିତାର ମୋହର ମଧ୍ୟ ମାରିଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏ କବିତାଟି ଛାଡ଼, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ "ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି" ସଂକଳନରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ କବିତା ମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଚେତନା ପରିପ୍ରକାଶିତ, ପରିସ୍ଫୁଟିତ, ତାହାର ଏକ ଉତ୍ତରିତ ରୂପ ଏଠାରେ ମାତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । କବିତାଟି କ୍ଷୁଦ୍ର । ଆବେଦନ ଏହାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ତୀକ୍ଷ୍ଣ । ଭାବ ସାଂଦ୍ର । ଧ୍ୱନି ମଂଦ୍ର । କାରଣ କବି ମଜ୍ଜାରେ ରହିଛି ଭାରତୀୟ ମାଟି, ପାଣି ଓ ପବନର ପ୍ରେରଣା । ବେଦ, ଉପନିଷଦର ପ୍ରଭାବ କବିଙ୍କ ଠାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ । ନଚେତ୍ ବା ସେ କ'ଣ କେବେ ରଚନା କରିଥାଆନ୍ତେ 'ସୋଽହଂ', 'ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମି' ପରି କବିତା ପୁସ୍ତକ ? ସେଠାରେ ବ୍ରହ୍ମର ସ୍ଥିତି ବି ରହିଛି, ଆତ୍ମାର ଅସ୍ମିତା ବି ରହିଛି । ସେଠି ଈଶ୍ୱର ଓ ମାନବ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱ । ଗୋଟିଏ ଦେହରେ ଅନ୍ୟଟିର ପ୍ରବେଶ । ଅନ୍ୟଟି ଦେହରେ ଅପରର ଅଭିନିବେଶ । ଈଶ୍ୱର ସତ୍ତା ମଧ୍ୟରେ କେତେବେଳେ ମାନବ ସନ୍ତାନ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି ତ ଆଉ କେତେବେଳେ ଈଶ୍ୱର ନିଜେ ଆଶ୍ରା ଖୋଜି ଖୋଜି ମାନବ ହୃଦ-କନ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ ବସା ବାନ୍ଧିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଯା'ରି ଭିତରେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଶାଶ୍ୱତପଣିଆଟି ଜାହିର୍ ହୋଇଯାଇଛି । ମୃତ୍ୟୁ ଅଛି । ପୁନର୍ଜନ୍ମ ବି ଅଛି । ଅଥବା ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଥାଇ ବି ନପାରେ । ମାତ୍ର କଥାଟା ଏତିକି ଯେ, ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ବି ଅବିନାଶି ଆତ୍ମା ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାର ସ୍ଥିତିକୁ ସ୍ୱୀକାର ଓ ଅନୁଭବ କରିବା ହେଉଛି ବଡ଼ କଥା । ଏହା ସ୍ଥିତିବାଦ ଓ ନୀଳାଭ ମୃତ୍ୟୁଚେତନା, ଉଭୟଙ୍କୁ କ୍ଲିନ୍‌ଚିଟ୍; ଉଭୟଙ୍କୁ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱୀକୃତି ମାତ୍ର ।

କବିତାଟିର ଆବେଦନକୁ ଏଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉ । ମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟକରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯୁରାଥୁଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଏକ ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ଦେଖାଯାଉ । "ପୃଥିବୀରୁ ସ୍ୱର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ଅନେକ ପଦାର୍ଥ ଅଛି ଯାହାର ସ୍ୱପ୍ନ କେବଳ କବିମାନେ ଦେଖିପାରନ୍ତି । ବିଶେଷକରି ଅପାର୍ଥିବର । କାରଣ ସମସ୍ତ ଦେବତା କବିମାନଙ୍କର ହିଁ ଚିତ୍ରକଳ୍ପ, ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ।" ତେବେ ଏହା କବିଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ କି ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ସେକଥାର ଫଏସଲା ହେବ ତର୍କରେ । ଯଦି କବି ଉକ୍ତିଟି ତାର୍କିକ ହୋଇଥିବ, ତେବେ ଅବଶ୍ୟ ଏହା ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ-ଭରସାଯୋଗ୍ୟ ।

ବୟସ ଅଳ୍ପ । ଅନୁଭୂତି କିନ୍ତୁ ସାଂଦ୍ରାତି-ସାଂଦ୍ର । ଆବେଦନ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ତରଳ । ଭଂଗୀ ମନୋଜ୍ଞ । ଭାଷା ସଂବେଦନଶୀଳ ଓ ମନୋଗ୍ରାହୀ । ହିଆ ଓ ପ୍ରଜ୍ଞା- ଉଭୟ ତିନ୍ତିଳା ପରି ଭାଷା, ଶୈଳୀ ଓ ଥିମ୍ ଏଠାରେ ପ୍ରଖ୍ୟାପିତ । ଶିଳ୍ପକଳା ଏଠାରେ ସୁନ୍ଦର-ମନୋରମ-ଚମତ୍କାର । Face is the index of mind କଥାଟା ଅନୁସାରେ ଓ Title and symbol are one and alike କଥାଟାର ଦଲିଲ୍

ମତେ କବିତାଟିର ଶୀର୍ଷକ ଖାଲି compact ନୁହେଁ, illusive ଓ ଯଥାର୍ଥ ମଧ୍ୟ; 'ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି' । କବିତାଟିର ଶୀର୍ଷକରେ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ମାତ୍ର ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏରେ ଜୀବନର ଆରମ୍ଭ (ଅଲୋଡ଼ା), ଦ୍ୱିତୀୟ ବା ଶେଷଟିରେ ଦୁଃଖ ବା ଅଶ୍ରୁଳ ପରିଚ୍ଛେଦ ମୃତ୍ୟୁର କଥା (ଏଲିଜି) । ଗୋଟିଏ ଜନ୍ମ (ଜୀବନ)ର ସଂଜ୍ଞାବାହୀ, ଅନ୍ୟଟି ମୃତ୍ୟୁର ଆଜ୍ଞାବାହୀ । ତଥାପି ମିଶିଗଲେ ସେଠିଖାଲି ଜୀବନ ହିଁ ଜୀବନ । ନୂତନତା ଓ ଆନନ୍ଦର ପୁଷ୍ପବର୍ଷଣ ହିଁ ବର୍ଷଣ । କାରଣ କବି ମୃତ୍ୟୁପରେ ବି ନିଜ ସ୍ଥିତିକୁ କାଏମ୍ ରଖି ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଏକ ଅଧ୍ୟାୟର ପରିକଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି । ସେ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଜଡ଼ତା, ନିଥରତା ବା ସ୍ଥାଣୁତା ନାହିଁ ଅଛି ପ୍ରଗଳଭତା, ସ୍ୱତଃସ୍ଫୁର୍ତ୍ତତା, ଚଞ୍ଚଳତା, ସଂବେଦନଶୀଳତା, ସ୍ନାୟବିକ ଆବେଗପଣିଆ ଓ ଅନୁଭବ-ଅନୁଭୂତିର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ନଚେତ୍ ସେ କି କେବେ ଗାଇଥାଆନ୍ତେ-

"ସବୁଠାରୁ ଶେଷ ସୁର, ଶେଷ ରଙ୍ଗ ଲେପି
ତୁମ ହାତେ ହାତ ଆଉ ପାଦ ପାଦେ ଥାପି
ଯାପିବି ଦିଗନ୍ତପାରେ
ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ପୃଥିବୀରେ
ଉତ୍ତର ସପ୍ତମଋତୁ ତଥାପି ତଥାପି
ଛାତିରେ ସ୍ମୃତିକୁ ଯାପି ଅତୀତର
ଆମ ପୃଥିବୀର,
ମୁହଁରେ ଆମ୍ଭରେ ବୋଲି ତୁମରି ଅବିର
ଯୁଗବ୍ୟାପୀ ରହିଥିବା ଗୋଟି ଗୋଟି ସବୁ ଆମ୍ଭ
ସମସ୍ତ ଛବିର ।" (ଶେଷଚିଠି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

ତେବେ ସେ ଯାହାହେଉନା କାହିଁକି 'ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି'- ଏକ ଏଲିଜି କି ଏଲିଜି ନୁହେଁ ଏକଥା କହିବା ବିବିଧମାନ ହେବ । ମାତ୍ର ଜଣେ କେହି ତ ମରିଛି । ମାତ୍ର କବି ସେଠି ତା'ର ମୃତ୍ୟୁକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନାହାଁନ୍ତି । କାରଣ ମୃତ୍ୟୁ ଠାରୁ ଜୀବନର ମାନେ କବିଙ୍କ ଠାରେ ଢେର୍ ବେଶୀ, ଢେର୍ ଅଧିକ । ଏପରିକି କବି ଏତେ optimistic ଯେ, ନିଜେ ମୃତ୍ୟୁପରେ ଜୀବନକୁ ଜୀଇଁବାର ଧାରାଗୀତି ଗାଇବାର ନିଶାରେ ମଜ୍‌ଗୁଲ । ସେ ସେଥିପାଇଁ ଅନୁଶୋଚନାର ଛାୟାକୁ ହରେଇ ରଖିଛନ୍ତି । କାରଣ ଅଣ୍ଡାରେ ଅଣ୍ଡାରେ ରାତିରେ ରାତିରେ ସେ ପୃଥିବୀର ଆନନ୍ଦ ନେବାକୁ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ସେଠି ମୃତ୍ୟୁ, ଦୁଃଖ, ପରିତାପ, ଶୋକ, ଅନୁଶୋଚନା ଓ ବିରହବାଦର ଲେଶ ମାତ୍ର ରଖିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛୁକ କବି । ଏଣୁ ସେ ମନ୍ମୟମାନସର ତନ୍ମୟ କବିପ୍ରବର । କବିତ୍ୱ ବୋଧହୁଏ ଏଇୟା । କବିଙ୍କ ପାଇଁ କବିତାର ସଂଜ୍ଞା ବୋଧହୁଏ ଏଇୟା । ଯଦି କେବେ କବିତାର ସଂଜ୍ଞା କ'ଣ ବୋଲି ପଚରାଯାଏ, ତେବେ ବୋଧହୁଏ ସେ କହିବେ "ଏହା ଜୀବନ ଛଡ଼ା ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ ।" ଚଞ୍ଚଳତାର ଅନ୍ୟ ନାମ ହିଁ କବିତା, ଅନୁଭବର ଅନ୍ୟ ନାମ, ଆବେଗ ଓ ସ୍ନାୟବିକ ଉଦ୍‌ବେଗର ଅନ୍ୟ ନାମ ହିଁ କବିତା ।

ଶତେକ ଦୁଃଖ, ଝଡ଼ଝଞ୍ଜା ଓ ବିଘ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସେ ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛନ୍ତି । ସେ ଖୁବ୍ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସୀ ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତ୍ୟୟୀ । ଈଶ୍ୱର ଯଦି ଏକ ଶବ୍ଦ ହୁଏ ବା ଧାତୁ ହୁଏ ବା କ୍ରିୟା ହୁଏ, ତେବେ ଜୀବନ ହେବ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପୂର୍ବ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ପର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଉଭୟ । ଏଥିପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଘୋଷଣା କଲେ ଦୁଃଖ କରିବାର କିଛି ନାହିଁ- ଏହା ଆମର ଅନ୍ୱେଷା, ଏହା ଆମର ପ୍ରାପ୍ୟ, ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ସାଧନ । ସାଧନାରେ ସାଧକ ବ୍ରତୀ ରହି ସାଧନାର ଫଳ ପାଇଲାବେଳେ ଅନୁଶୋଚନାର ମାନେ କ'ଣ, ଅର୍ଥ କ'ଣ ଅଛି ବୋଲି ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଛନ୍ତି । ନତୁବା ସେ କ'ଣ କେବେ ଗାଇଥାଆନ୍ତେ-

"କାହିଁକି ବା ଖାଲିଟାରେ
ଲେଖିବ ମୋ' ଲାଗି ଗୋଟେ
ଶୋକବୋଳା ନୀଳାଭ ଏଲିଜି ?"
(ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

କବି ଆତ୍ମସଚେତନ ଓ ପରସଚେତନ । ସେ ନିଜକୁ ଧ୍ୟାନଦେବା ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ୟର ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଓ ଏଥି ସଂଗେ ସଂଗେ ସେ ସମାଜକୁ ଏହି ବିଜ୍ଞାପନଟି ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ଏଠି କେହିକେବେ ମରେନା, ସବୁ ନିଜ ନିଜର ଦୁନିଆ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସେଇ ଦୁନିଆକୁ, ଅଦୃଶ୍ୟ ଜଗତକୁ ନିଜ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଯିବାପାଇଁ ଚାହାଁନ୍ତି । ଏଣୁ ଏହି ଦୁନିଁଆ ସରିବା ବା ଛାଡ଼ିବା କଥାକୁ ଅତି ଗୌଣାତିଗୌଣ ମନେକରି ସେ ସଭିଙ୍କୁ ସଚେତନ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ତ ସେଇ ପଥର ପଥିକ । ପୁଣି ଏ ବୃଥାନୁ-ଶୋଚନା କ'ଣ ପାଇଁ ? ଏଣୁ ସେ ଉଦାର ହୃଦୟ ବୀଣାର ତନ୍ତ୍ରି ବାଇ ଗାଇଉଠିଲେ-

"କ'ଣ ବା ଅଛି ସେଥିରେ
କାହିଁକି ବା ଅଯଥାରେ
ସନ୍ତୁଳି ମରିବ କିଏ
ତୁଚ୍ଛାଟାରେ, ମିଛ କଥାଟାରେ ?"
(ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

ଜଣେ ସଚ୍ଚାକବି ଭାବରେ ଜଣେ ସର୍ବଦା ଆତ୍ମସଚେତନ ରହିବା ନିହାତି ଦରକାର । ପୁଣି ତା'ଠାରୁ ବଡ଼କଥାଟା ହେଲା

ତା'ର ସମୂହ ସଚେତନତା, ପରିବେଶ ସଚେତନତା । ଏଇ ତିନିଗୋଟି ଚେତନା କବି ଶ୍ରୀ ନାୟକଙ୍କ ଏ କବିତାର ଠାବେ ଠାବେ ବିଦ୍ୟମାନ; ଏଥିରେ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ନାହିଁ । କବି ନାୟକ ଓ କାବ୍ୟନାୟକ ଦୁହେଁ ଏକ ଓ ଅଭିନ୍ନ । ପୁଣି ଦୁହେଁ ଭାରି ଜୀବନପ୍ରିୟ । ଜୀବନକୁ ଏତେଭଲ ପାଆନ୍ତି ସେମାନେ ସେଠି ମୃତ୍ୟୁକୁ ପ୍ରତି ସଉଦାରେ ଫାଙ୍କି ଦେବାକୁ ଡେରି ନାହିଁ । କେଡ଼େ ଚତୁରତାର ସହିତ ସେ କହୁଛନ୍ତି- ଏ ପାର୍ଥିବ ଜୀବନଟା ତ ମୁଁ ଜୀଇଁଲି, ତମେମାନେ ବି ଖୁବ୍ ଜୀଇଁ ନିଅ । ବାକିରହିଲା ଇହଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କରିବା କଥା । ତେବେ ସେକଥା ଭାବ ନାହିଁ । କାରଣ ତୁମେ, ଆମେ କିଛି ସମ୍ବରଣ କରୁନେ, ବରଣ କରୁଛେ । ପାଉଛେ, ଲାଭ କରୁଛେ, ଖୋଜୁଥିବା ଜିନିଷଟାକୁ ବା ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ, ଅଭୀପ୍ସିତ ଜିନିଷଟାକୁ ଆମେ ପାଉଛେ । ଏଣୁ ଏଠି ବି ଜୀଅଁ, ସେଠି ବି ଜୀଅଁ । ଦୁଇଆଡ଼େ ବଞ୍ଚିବାର ଯଥାର୍ଥ ଓ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବନା ସୃଷ୍ଟିକରି ଜୀବନଟାକୁ ଆହୁରି ମଧୁମୟ-ଭୀତିଶୂନ୍ୟ କରିଦେଇଛନ୍ତି କବି ଏ କବିତାରେ । ପ୍ରିୟତମ ଘନଶ୍ୟାମ ସହ ମିଳନ ହେବାରେ କାହାର କି କେବେ କୁଣ୍ଠାବୋଧ ରହିଛି ନା ରହିବ ? ଏଣୁ ଏଥିରେ ଭାବିବାର ବା ଅନୁଶୋଚନା ପ୍ରକାଶ କରିବାର କିଛି (ଆବଶ୍ୟକତା) ମାନେ ନାହିଁ । ସେ ତେଣୁ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ କହିଲେ-

"ସୁଯୋଗ ତ ଦିଅ ତାଙ୍କୁ
ଏମିତିରେ ସହଜରେ
ପୁରୁଣା କାନ୍ଥରେ ଲିପି
ମାଟି ଓ ଗୋବର
ଧୋଇ ପୋଛି କଳାପଟା, କାନ୍ଥବାଡ଼
ଆଇନା ଓ ମୁହଁ,
ଭୁଲିବାର ଧୀରେ ଧୀରେ
ସବୁ ଛବି, ସବୁ ସେ କଥାକୁ... ।"

(ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

ଏଠାରେ କବିତା ଆରମ୍ଭରୁ ଯଦି ଶୈଳୀ କଥା ଦେଖାଯାଏ, ତେବେ ଏକ ନାଟକୀୟ ଶୈଳୀ ପରି ଏହା ପ୍ରତୀତ ହେବ । କାରଣ ଏଥିରେ କାବ୍ୟନାୟକ ଓ ତଦୀୟ ସାଥୀ (ପରମ ପ୍ରିୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ)ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ହିଁ ଚାଲିଛି । କାବ୍ୟନାୟକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୃତ୍ୟୁଙ୍କୁ ଏକ ପରମ ଆତ୍ମୀୟ ମନେକରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଜୀବନକୁ ଶୋକଦଗ୍ଧ ନକରି, ବୃଥା ଏଲିଜିରେ ଜୀବନର ଗୀତିକା ନଲେଖି- ସାଧାରଣ ବାଲାଡ୍ ବା ଲିରିକ୍‌ଟିଏ ଲେଖିବାକୁ କହିଛନ୍ତି । ମିଳନର ଅପୂର୍ବ ରାଗିଣୀ ଗାଇବାକୁ କହିଛନ୍ତି କବି ଏଠାରେ ।

ପୁଣି ଏଠି ଲେଖକୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ରୂପରେଖ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ସମନ୍ୱିତ ସାହିତ୍ୟିକ ରୂପକୁ ଦେଖିହୁଏ । କବି ମାଟି ଓ ଗୋବର ଲିପିବା କଥା କହି- ଦର୍ଶନ, ବିଜ୍ଞାନ, କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଏକ ସୂତ୍ରରେ ସୂଚାରୁରୂପେ ବାନ୍ଧି ଦେଇଛନ୍ତି ମାତ୍ର । ଗୋବର ଏକ ଆଣ୍ଟିବାୟୋଟିକ୍ ବା ଡିସ୍‌ଇନ୍‌ଫେକ୍‌ଟାଣ୍ଟ୍ ବା ପ୍ରତିସଂକ୍ରାମକ ମହୌଷଧି । ଏହାକୁ ମାଟିରେ ମିଶାଇ ଲିପିବା ଅର୍ଥ ମିଥ୍ୟା ଓ ଅଦରକାରୀ ଜିନିଷକୁ ଲିଭାଇ ଏକ ବିଶୁଦ୍ଧ, ପରିଷ୍କାର, ପରିଚ୍ଛନ୍ନ, ନିର୍ମଳ ଓ ସୁନ୍ଦର ଭାବମୂର୍ତ୍ତି ନିର୍ମାଣ କରିବା । ତେବେ ଜୀବନର ଅଶାଶ୍ୱତ ପଣିଆକୁ ଏଠାରେ ଅଣଦେଖା ମଧ୍ୟ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଏହା ଉପରେ (ଦୁଃଖ, ଶୋକ, ଯନ୍ତ୍ରଣା...ଇତ୍ୟାଦି) ମାଟି ଓ ଗୋବର ରୂପୀ ପ୍ରତିଶେଧକ ଓ ପ୍ରତିସଂକ୍ରାମକ ମହୌଷଧି ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏକ ନିତ୍ୟ-ନୂତନ, ସହଜ-ସରଳ-ସୁନ୍ଦର-ନିର୍ମଳ ଓ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜୀବନଧାରାର ସ୍ୱାଗତ କରାଯାଇଛି । ଏହି ବିଶୁଦ୍ଧ ଜୀବନଧାରା ମୃତ୍ୟୁ ଉତ୍ତର ଜୀବନ ଛଡ଼ା ବା ମୃତ୍ୟୁୋତ୍ତର ଜଗତ ଛଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ?

ପୁଣି କାବ୍ୟନାୟକ ବୁଝାଇ କହିଛି । କମିମାନସ ତର୍କ (logic)ର ପ୍ରୟୋଗ କରିଛି ଓ କହିଛି-

"ତା'ପରେ
ମୁଁ କ'ଣ ଏହା ହୋଇଯିବି
ସବୁଦିନ ପାଇଁ ? ମୁଁ ପରା
ବୁଲିବି ତୁମ ହାତ ଧରି
ତୁମ ଛାଇ ପରି ।"

(ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

ଏଣୁ ଏହା ନିଃସଂଗତାର କବିତା ନୁହେଁ । ଏହା ଏକାକୀପଣ ବା ବିରହ ବା ବିଚ୍ଛେଦର କବିତା ନୁହେଁ । ବରଂ ଜୀବନରେ ବିରହ, ବିଚ୍ଛେଦ, ଶୋଚନା ଥାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏହା ନଥାଏ । ସେଠି ମିଳନ ଓ ମିଳନର କଥା ଥାଏ । ସେଠି ସଂଯୋଗର କଥା ଥାଏ, ପ୍ରାପ୍ତି ଓ ମିଳନର କଥା ଥାଏ । ଏଣୁ ଜୀବନ ଯଦି ଏକ ଧାରା ହୁଏ, ମୃତ୍ୟୁ ଯଦି ଏହାର ଉପସଂହାର ହୁଏ, ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ, ଅକାଟ୍ୟ ଅଂଶ (ଅବୟବ) ବିଶେଷ ହୁଏ, ତେବେ ଜୀବନ ହେଉଛି ଏକ କବିତା; ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ କବିତା । ଆଉ କବିତା ହେଉଛି ଜୀବନର ପ୍ରତିଭୂ । ଅତଏବ ଏ କବିତା ଏଲିଜି ହୋଇପାରେନା । ଅଥବା ଏଥିରେ ଦୁଃଖାନୁଶୋଚନା ରହିପାରେନା । ଏଣୁ ଏହା ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି । କୌଣସି ଏଲିଜି ଲେଖିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ପୁଣି ଏଠାରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଯଦି ଏ ସଂଳାପ କାବ୍ୟନାୟକ ଓ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ (Mr. Death)ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଉଛି, ତେବେ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ସେଠି ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଭାଗ୍ୟ ଏକାକଥା । କାବ୍ୟନାୟକ ବା କବି ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୃତ୍ୟୁ ହିଁ ଭାଗ୍ୟ ଲେଖେ ଓ ଭାଗ୍ୟ ହିଁ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରେ । ଏଠାରେ କବିତାଟି ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷରେ ଲିଖିତ । ଅର୍ଥାତ୍ କାବ୍ୟପୁରୁଷ ନିଜେ କବି । ଆଉ ଏ ସଂଳାପ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଛି । ତେବେ ସେ ଯାହାହେଉନା କାହିଁକି- ଏଇ 'ମୁଁ' ଓ 'ତୁମେ' ମଧ୍ୟରେ ଏ କବିତାର ପୃଥିବୀ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । କେତେବେଳେ ଏଇ 'ମୁଁ'ଟି ଭିତରେ 'ତମେ'ର ସତ୍ତାଟି ଲୁଚି ଯାଉଥାଏ ତ ଆଉ କେତେବେଳେ 'ମୁଁ ସତ୍ତାଟି 'ତମେ' ଭିତରେ ଲୁଚିଯାଉଥାଏ । ଏଣୁ କବି ଗାଇଉଠିଲେ-

"ସବୁଥିରେ ମିଶୁଥିବି, ହସୁଥିବି
ବସୁଥିବି, ଉଠୁଥିବି, ଗୀତ ଗାଉଥିବି
ଏସବୁ ଭିତରେ କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ
ଦିଶୁ ମୁଁ ନଥିବି ।"

(ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

ଅର୍ଥାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ଉତ୍ତାରେ ସବୁ ସେଇ କାମ କରୁଥିବି, ସବୁ ଆନନ୍ଦ ଲୁଟୁଥିବି ମାତ୍ର ଫରକ୍ ଏତିକି ଏସବୁ ବସିବା-ଉଠିବା ଭିତରେ କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ କାହାକୁ ମୁଁ ଦିଶୁନଥିବି । ଏହି ଅଦୃଶ୍ୟମାନ ଜଗତର ଜଣେ ଯାତ୍ରୀ ହୋଇ ମୁଁ ଚରୁଥିବି ଓ ବୁଲୁଥିବି । ଏଠାରେ କବିଚେତନା ଇନ୍ଦ୍ରିୟରୁ ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ ହୋଇଯାଇଛି । ରହସ୍ୟବାଦୀ ଗୋଲୋକ ଆଡ଼କୁ କବିଚେତନା ମୁହେଁଇଛି । ଏଇ ଜଗତର ଧୂଳିମାଟିରେ ମଧ ରହିଛି ।

ପରିଶେଷରେ କବି ତର୍କ ସହ ସତର୍କ କରିଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା କରି କହିଛନ୍ତି-

"ଏଣୁ ନାହିଁ ଦରକାର
ଗାଇବାର ବ୍ୟଥାର ସଂଗୀତ
ବାଇବାର ବେହେଲା ବା
ଲେଖିବାର ଯୋଖିବାର
ଶବ୍ଦ ସବୁ ଏକଲା ପଣର
ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ଲେଖିବାର
ଗୋଟେ ବି ଏଲିଜି
ଯେଣୁ ମୁଁ ହଜିନି କେବେ
ଶତବାର ହଜି
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଥର ଭାଜିରୁଜି
ଆଜିପରି କାଲିପରି, ସବୁଦିନ ପରି
ବଞ୍ଚିଛି ଓ ବଞ୍ଚିଥିବି
କେଉଁଥିରୁ ନହୋଇ ବଞ୍ଚିତ ।"

(ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

ଏଠାରେ କବିଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟରୁ ତଦୀୟ ଏକଲାପଣ ଯଦିଓ ସେତେଟା ଉଭୁରି ଆସିନି ତେବେ କବିଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଯେ ଦୁଃଖମୟ ସେକଥାର ଏକ ଆଂଶିକ ଆଭାସ ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁଛି । ସେ ଅଭାବ, ସେ ଦୁଃଖ ସାମାଜିକ, ମାନସିକ ବା ଶାରୀରିକ ବା ଆର୍ଥିକ ହୋଇପାରେ । ପୁଣି ତର୍କକୁ କବି କେବେ ଛାଡ଼ି ନାହାଁନ୍ତି ଏଣୁ ସେ ଏକଲା ନହେବାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ପ୍ରତିଟି ପଙ୍‌କ୍ତିରେ ଦେଇଚାଲିଛନ୍ତି । କବିତାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆବେଦନ ଓ ପ୍ରମାଣ ତଥା ନିଷ୍କର୍ଷଟି ଶେଷଭାଗରେ ଠୁଳୀଭୂତ ହୋଇରହିଛି । କବି ଏକ ବିମଳ-ବିଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତରେ ଏଣୁ କହିଛନ୍ତି, ଗାଇଛନ୍ତି ସେ ପଙ୍‌କ୍ତିଟିକୁ । ମନେହୁଏ ସେସବୁ ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମାର ଅନ୍ତରୀଣ ତନ୍ତ୍ରୀରୁ ନିସୃତ । ଏଣୁ କବିତାର ସାରତତ୍ତ୍ୱ ନିର୍ଯ୍ୟାସକୁ ସେଇ ପଙ୍‌କ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦ୍ଧତି ବୋଲି ମନେହୁଏ । ତାହା ଏହିପରି-

"କିଛି ତ ନଥିଲା ମୋର
ହଜିବାର ନାହିଁ ଥିଲା କିଛି
ଏଲିଜି କେମିତି ହେବ 'ପରିଣତି'
କବିତାର ମୋର
ବହୁଦିନ ବହୁବର୍ଷ ଖୋଜିଖୋଜି
ଯେଣୁ ଆଜି ତୁମକୁ ପାଇଛି ?"

(ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି)

ମୌଳିକତା ଏହି କବିତାଟିର ପ୍ରାଣ । ତରଳତା ଏହାର ଧର୍ମ । ଦର୍ଶନ ଏଠି ଜୀବନ ଆଡ଼କୁ ତୀର୍ଯକ୍ (inclined) । ଅସ୍ମିତା ଓ ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀ ଚେତନା ଏଠି ପ୍ରତି ଶବ୍ଦର କୋଷକୋଷରେ ବିଦ୍ୟମାନ । ମୃତ୍ୟୁର ଚରମ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଯେ ମଣିଷର ସ୍ଥିତିର ବଳିଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣ- ଏକଥା କବିଙ୍କ କବିତା ପଢ଼ିଲା ପରେ ଆଉ ବୁଝିବାରେ ବାକି ରହେନାହିଁ ।

କବି ଶ୍ରୀ ନାୟକ ଜୀବନର ଆଦ୍ୟ ପାହାଚରେ ଏବେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ । ଅଳ୍ପବୟସ ହେଲେବି ଅନୁଭୂତି ଓ ଆବେଗର ସାନ୍ଦ୍ରତା ପ୍ରଶଂସାର ଯୋଗ୍ୟ । ମୂଳତଃ ଜଣେ କବି । ତା'ଛଡ଼ା ଗାଳ୍ପିକ, ନାଟ୍ୟକାର ଓ ସମାଲୋଚକ ଭାବରେ ତଦୀୟ ସ୍ୱୀକୃତି ଯଥେଷ୍ଟ । 'ଈକ୍ଷା-ବୀକ୍ଷା-ସମୀକ୍ଷା', ସମୀକ୍ଷା ସୌରଭ', 'ସମୀକ୍ଷା ଗୌରବ', 'ସମୀକ୍ଷା ପ୍ରୟାଗ', 'ବାଗ୍‌ଯନ୍ତ୍ର', 'ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ', 'ତୂଳୀ ଓ

ତୁଳନା', 'ନଷ୍ଟ ପୁରୁଷ' ପ୍ରଭୃତି ସମୀକ୍ଷା ପୁସ୍ତକ, 'ସୋଽହଂ', 'ବ୍ରହ୍ମାଂସ୍ମି', 'ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି', 'ସାଂଖ୍ୟ ଭ୍ରମଣ' ପ୍ରଭୃତି କବିତା ଗ୍ରନ୍ଥ, 'ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଦର୍ଶନ' ଓ 'ଘୁଣକୀଟ' ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକ, 'ଶବ୍ଦ ନିରବଧି', 'ଶବ୍ଦେଶ୍ୱରୀ', 'କବିତା ଓ କବିତା', 'ପ୍ରବନ୍ଧ ମାନସ' ପ୍ରଭୃତି ବିବିଧ ସଂପାଦିତ ପୁସ୍ତକ ତଦୀୟ ସାରସ୍ୱତ ସରଣୀର ପ୍ରମାଣ ତଥା ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ୱାକ୍ଷର । ଏହାଛଡ଼ା ଅନେକ ମୌଳିକ ତଥା ଏକକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ କବିତାର ସେ ସ୍ରଷ୍ଟା । ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ତଦୀୟ ଲେଖନୀ ମୁଖର । 'ଧ୍ୱନି ପ୍ରତିଧ୍ୱନି', 'ସାଗରିକା', 'ଅଳକାନନ୍ଦା', 'ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଂଗ', 'ସଂହିତା', 'ଦ' ହରାଇଜନ୍', 'ଆମେ' ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ତଥା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ମୁଖପତ୍ର ମାନଙ୍କରେ (ଭାସ୍ୱତ, ଫକୀର) ଆଦିରେ ତଦୀୟ ସାରସ୍ୱତ ଛାପ ବିଦ୍ୟମାନ । ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ଅନେକ ଥର ସେ ସାରସ୍ୱତ ପ୍ରତିଭା ରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ଓ ସମ୍ମାନିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେସବୁ ସମ୍ମାନର ସଂପର୍କ ସାରସ୍ୱତ ଜୀବନ ସହ ସେପରି ବିଶେଷ କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି କାରଣ ପ୍ରତିଭା ଆନୁକୂଲ୍ୟ ଚାହେଁ ସତ କିନ୍ତୁ ତା'ର ସ୍ଫୁରଣଶକ୍ତି ରହିଥିବା କଥା ମଧ୍ୟ ସେତିକି ସତ, ସେତିକି ସଂଗତ । ଅଧୁନା ସେ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗବେଷକ ଓ ସୁଅଧ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଫକୀର ମୋହନ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପରେ ଫକୀର ମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ଓ ଅଧ୍ୟାପନାରତ ।

ଆଲୋଚ୍ୟ କବିତା 'ଅଲୋଡ଼ା ଏଲିଜି' ତାଙ୍କର 'ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି' ସଂକଳନରୁ ଉଦ୍ଧୃତ । ଏହାଛଡ଼ା ଏହା ଖୁବ୍ ଚର୍ଚ୍ଚିତ କବିତା ମଧ୍ୟ ।

କବିତାଟିରେ ମୃତ୍ୟୁର ଏକ absolute ରୂପଚିତ୍ର ଆଙ୍କିଥିଲାବେଳେ ସ୍ଥିତିବାଦୀ ଚେତନାର ଏକ definitive sketch ସେ ଏଠାରେ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ମୋଟାମୋଟି ଉପରେ ଶୀର୍ଷକ, କବିତାର ଭାଷା, ଶୈଳୀ, ପ୍ରସଂଗ, କ୍ରମବିକାଶ ଓ ଉପସଂହାର ବେଶ୍ ହୃଦ୍ୟ ଓ ଚମତ୍କାର ହୋଇପାରିଛି । ମୃତ୍ୟୁକୁ ଏତେ ନିଖେଇ ଦେଖିବା, ତା'ସହ ମିଳାମିଶା, ବସାଉଠା, କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାରେ କବି ଧୂରନ୍ଧର ମନେହୁଅନ୍ତି । ସତେ ଯେପରି ଯୁଗଯୁଗର ବନ୍ଧୁ, ଯୁଗଯୁଗର ସାଥୀ ସେ ଦୁହେଁ (କାବ୍ୟ-ନାୟକ ଓ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୃତ୍ୟୁ) । କବି ରମାକାନ୍ତଙ୍କ ପରେ ବୋଧହୁଏ ଏପରି ସ୍ୱର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଶୁଭିଛି ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । କାରଣ କବି ରମାକାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଏକପ୍ରକାର ଭଲପାଇ ଥାଆନ୍ତି । ତେବେ ରମାକାନ୍ତ ରଥଙ୍କ ପ୍ରଭାବ କବି ସନ୍ତୋଷ କୁମାରଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ସ୍ୱୀକୀୟତା ବା ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟକୁ ଯଥାର୍ଥ ରୂପରେ ବଜାୟ ରଖିପାରିଛନ୍ତି ।

ଏପରି କି ତଦୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କବିତା ଅନୁଶୀଳନ କଲାବେଳେ ପୁଣିଥରେ ବୌଦ୍ଧିକତା ସହ ହୃଦ୍ୟ ଭାଷା-ଶୈଳୀ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସାହିତ୍ୟ ଫେରିଆସିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏଣୁ ଏଥିରୁ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବିଷ୍ୟତର ଆକାଂକ୍ଷା ଆଦୌ ଅପ୍ରାସଂଗିକ ବା ଅସଂଗତ ନୁହେଁ । ଏ ଭବିଷ୍ୟତ ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କର ଓ ସାରସ୍ୱତ ଜଗତ ଉଭୟଙ୍କର ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. Goodman, W. R. (2010), Quientessence of Literary Essays- New Delhi: Doaba House.

୨. ନାୟକ, ସନ୍ତୋଷ କୁମାର (୨୦୦୬)- ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲେ ରାତି- ବାଲେଶ୍ୱର: ବ୍ରହ୍ମୋଂସ୍ମି ।

୩. ନାୟକ, ସନ୍ତୋଷ କୁମାର (୨୦୦୫)-ଅଭିଶପ୍ତ ପୃଥିବୀ- ବାଲେଶ୍ୱର: ବ୍ରହ୍ମୋଂସ୍ମି ।

୪. ବାରିକ୍, ସୌରୀନ୍ଦ୍ର (୧୯୯୯)- ସାଂପ୍ରତିକ କାଳ ଓ ଚିରନ୍ତନ କବି (୧ମ)- କଟକ: ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର ।

୫. ବାରିକ୍, ସୌରୀନ୍ଦ୍ର (୨୦୦୮)- ସାଂପ୍ରତିକ କାଳ ଓ ଚିରନ୍ତନ କବି (୨ୟ)- କଟକ: ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର ।

୬. ପଟ୍ଟନାୟକ, ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର (୧୯୮୫)- ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଚିନ୍ତାଧାରା- କଟକ: ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର ।

ବିଭାଗମୁଖ୍ୟ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଚୂଡ଼ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ,
ମିତ୍ରପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର-୭୫୬୦୨୦, ଓଡ଼ିଶା
ଭ୍ରାମ୍ୟଭାଷ- ୯୦୪୦୬୭୭୯୪୫
ଇମେଲ୍-nayak.madhu99@gmail.com